NAȚIONALISMUL ȘI MISIUNEA ROMANEASCA

de

Vasile BĂNCILĂ

NAȚIONALISMUL CARACTERIZAT în țările române a apărut sub forma istorică și filologică. E romantismul naționalist și viril al discuțiilor despre originile noastre, naționalismul latin al școlii ardelene și curentului latinist — splendidă izbucnire gospodărească, în mijlocul unui ocean de slavism și de grecism, a instinctului de a trăi al poporului nostru. A urmat naționalismul cultural al lui Eliade și Asachi, pe un plan, și, pe altul, revoluționarismul social și național al lui Vladimirescu. La scurt interval, a apărut naționalismul reprezentat de Bălcescu: revoluționarism social, pe baze istorice și umanitare, pe deoparte, ideal mistic de unitate a tuturor Românilor prin conceperea unui dinamism militar la înălțimea eroismului strămoșesc, pe de alta. In Bălcescu, toate formele de naționalism de până la el își găsesc o nobilă și neadormită sinteză, adăugând dela sine grija pentru religie, pentru o reprezentare creștină a vieții, ideia reînființării armatei naționale și insistând vizionar asupra visului de unire a tuturor Românilor. Naționalsmul lui Bălcescu, încă nestudiat pe larg și nevalorificat complect pentru nevoile zilei de azi, e un model viu, filozofic, istoric și patetic, la care trebue să ne întoarcem

pentru documentarea luptei ce ne aşteaptă. Intuiţia anticipatoare a lui Nichifor Crainic a atras încă de acum aproape zece ani atenţia asupra nobleţei creştine şi naţionaliste a lui Bălcescu, care azi capătă o mare actualitate. După Bălcescu, a venit Kogălniceanuţ cu naţionalismul său politic şi armonios, a venit, adică, realizatorul, în unire cu naţionalismul eroic al lui Vodă Cuza. Când a apărut Eminescu, societatea noastră intrase pe calea constituţională şi a primelor acomodări cu burghezia. Eminescu a adus o concepţie sociologică şi de filozofie politică, o poezie a trecutului, o intuiţie uimitor de justă şi de originală a naturii economiei clasei de mijloc dintr'o societate, o înţelegere plină de pasiune a ţăranului şi culturii lui, o cunoaştere profundă a Românilor de peste graniţe, o desinteresare de mucenic, o muncă şi o dăruire de erou, o iubire nesfârşită şi, câteodată, o ură sacră, o scârbă imensă şi incisivă de tot ce era parazitism fie din partea ciocoilor proprii, fie din partea străinilor aciuaţi în ţara noastră... Naţionalismul cultural şi filozofic al lui Eminescu, gândit cu maximum de stringenţă, a constituit un corp de doctrină, de la care au plecat toţi cei ce au gândit naţionalist de atunci incoace. După Eminescu, apare la noi aşa numitul socialism generos, moment important fiindcă în legătură cu el începe altă serie istorică a naţionalismului în România. Societatea românească îşi destrăma compoziţia feudală. Peste clasa marilor cultivatori de pământ, începură să apară potentaţii anonimi şi întreprizi, deocamdată încă modeşti, ai capitalismului urban, sprijiniţi de stat, pe care au ştiut să-l ia în exploatare încă dela început. Paralel cu acest fenomen, imigraţia evreească îşi măreşte volumul. Evreii erau atraşi atât de moşiile boierilor, unde începeau ca administratori, orândari şi apoi ca arendaşi, cât şi de burghezismul incipient al târgurilor. Acum îşi face apariţia criticul Dobrogeanu-Gherea, care e port-aparola ideologică a acestor fenomene. Estetismul transcendental, dispreţul şi răceala lui Maiorescu, au înlesnit indirect succesul criticului evreu, căruia nu i se puteau tăgădui o mare pasiune pentru problemele lui, o firmă ştiinţifică de ultima oră şi oarecare putere de atracţie a tinerelor talente, cari simţeau mai mult ca oricând nevoia unui suflu şi fără canoane rigide. Iar un Haşdeu, mare patriot şi om cu daruri zeeşti, era un singuratic şi o apariţie deconcertantă prin diversitatea preocupărilor, pentru ca să poată aduna tineretul în jurul său. Prin Gherea deci, legătura între socialism şi evreism s'a făcut imediat. In cultura noastră, tinerii generoşi, atraşi de noile formule, au militat o bucată de vreme, în timp ce consumau renta pământului ori subvenţiile trimise de părinţi, pentru un socialism platonic, până au trecut aproape toţi în rândurile partidului liberal. Dar totul, şi ce e mai însemnat, nu s'a terminat aici. In societatea largă, acolo unde istoria nu se scrie dar se face, ideile socialiste au început a fi asimilate în grabă, când mai rău când mai bine, de rari şi mici apostoli naivi, dintr'ai noştri, de mulţi şi insinuanţi tineri evrei. Instinctiv, Evreii şi-au dat seama că socialismul poate deveni platforma lor de existenţă în România ca şi aiurea. Gherea a fost mai mult un semnal. Când difuzarea ideilor socialiste s'a accentuat, reacţia s'a produs şi noul naţionalism a început. Cari au fost ideile ce au intrat în doctrina acestui naţionalism, se vede din însuş procesul formării lui. Lupta contra socialismului şi lupta contra Evreilor, prin cari venea primejdia, erau ideile cari însufleţeau pe naţionalişti. La aceste idei, s'a adăogat

idealul unirii tuturor Românilor, precum şi probleme sociale cum a fost în primul rând problema ţăranilor obijduiţi, revoluţia dela 1907 găsind mare ecou în sufletele naţionaliştilor. Două erau însă problemele mari, ce constituiau oarecum cei doi poli ai doctrinei şi activităţii naţionaliste până la marele războiu: antisemitismul şi unitatea naţională. Niciodată cuvintele sintetice: «România a Românilor, numai a Românilor şi a tuturor Românilor» n'au fost mai mult invocate şi trăite ca atunci. Aceşti doi poli s'au egalat adesea. Uneori însă unul din ei cântărea mai greu: aşa, de exemplu, în preajma războiului de întregire naţională, era natural ca idealul unităţii să vrăjească mai mult, fără însă a se părăsi interesul pentru problema antisemitismului. Acestor doi poli ai doctrinei naţionaliste le-au corespuns din fericire şi oameni mari, în cultura română, cari i-au servit cu înaltă şi eroică pasiune şi cu talent la înălţimea problemelor: A. C. Cuza bi Nicolae Iorga. Doi poli doctrinari, doi oameni, îndoită viziune şi dublă eroicitate... Naţionaliştii de ieri au cunoscut multe încercări, dar fericiţi oameni au fost, fiindcă au găsit, în galeria Românilor mari, suflete şi minţi clarvăzătoare şi unite, cari să dea expresie integrală, fără rest, naţionalismului şi idealului românesc! Cei doi bărbaţi, cari se confundau în naţionalismul românesc şi în cari se confunda naţionalismul românesc, se gândeau amândoi atât la unitatea naţională, cât şi la pericolul evreesc. Totuşi unul reprezenta mai ales antisemitismul, celălalt în primul rând mistica naţiunii române integrale. Această relativă şi elocventă specializare reuşea să servească mai efectiv drumurile naţionalismului românesc.

In sfârşit războiul a venit. El a ridicat, pe traectoria istoriei româneşti, un monument de legitimitate, la care au colaborat eroismul popular şi eroismul intelectualilor naţionalişti, într'o sinteză operată la înaltă temperatură etică. Dar după mari încercări şi mari izbânzi, vine acalmia. Primii ani de după războiu, în desfătarea lor obosită şi lăsătoare, cloroformizată, pe deasupra, de falsa prosperitate economică de atunci, au întins naţionalismului românesc o dublă cursă: pe deoparte, unitatea naţională era făcută aproape aşa cum visaseră mulţi şi mai mult chiar de cum crezuseră unii; pe de alta, tratatele de pace dăduseră drepturi depline Evreilor. Aceasta a făcut pe mulţi Români, şi chiar dintre naţionalişti, să creadă că nu mai avem a ne ocupa nici de problema integrităţii neamului românesc şi nici de problema evreească. Funestă greşeală. Au trecut în acest chip câţiva ani de relaxare, de oarecare suspendare a idealismului naţionalist. Românii au început să se ocupe mai mult cu chestiuni sociale, economice, culturale... Funcţia naţionalistă în societatea noastră se voalase oarecum, de altfel cu cele mai bune intenţii, până când într'un timp, s'a putut chiar ca vechi naţionalişti să se coalizeze şi cu socialiştii pentru un program de guvernare. Aceşti câtiva ani de după războiu, pierduţi în parte pentru viaţa naţionalismului în România, reprezintă un lapsus foarte greu de împlinit. Intervenţia lui, la un moment dat, a lăsat urme, cari nu s'au şters încă şi nu se vor şterge curând. In evoluţia problemelor şi societăţilor sunt goluri, cari riscă să rămână constituţionale pentru toată istoria ulterioară. La neajunsul în chestiune, s'a adăugat un altul: cei doi vâslaşi prestigioşi ai naţionalismului românesc de până la războiu, nu mai erau acum uniţi. Frăţia lor de cruce nu mai funcţiona. Ceeace

fusese mai de preţ, era însăşi unirea lor, iar acum această unire dispăruse. Aceste două neajunsuri au făcut ca tineretul intelectual al acestei ţări să rămână mai mult singur şi, în lipsă de conducători deplini pentru sufletul lui, care acum era mai complicat decât înainte de războiu, să se blazeze, să se pervertească, sau, în cazurile cele mai bune, să încerce să se formeze singur! Şi, în adevăr, destinul naţionalismului a trecut de data aceasta în mâna studenţilor, a minorităţii celei mai bărbate şi mai istorice dintre studenţi. Seismograful spiritual al vremii funcţiona mai bine printre cei foarte tineri. In istorie, sunt ciudate analogii. In prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea, naţionalismul românesc era reprezentat mai mult de studenţi sau de oameni, cari rămăseseră studenţi în firea lor. După aproape o sută de ani, iniţiativa naţionalistă şi vestitoare de noi aşezări a trecut iarăş în mâna studenţilor. Epoca ce a urmat celor dintâi ani de după războiu, aducea un peisagiu aproape radical schimbat, orizonturi atât de noi, încât păreau lipsite de sens, primejdii atât de mari, încât adormeau vigilenţa celor mai mulţi din cei obosiţi de viaţă, diferenţieri atât de variate, încât nu mai încăpeau în registrul aperceperei tradiţionale... Şi atunci rămâneau studenţii, cari dacă nu înţelegeau precis mai mult, dar simţeau în însăş substanţa lor, fiindcă ei erau copiii timpului nou. Şi astfel, naţionalismul românesc de după războiu este în esenţă cel reluat de mişcările studenţeşti, iar pragul lui cel mai dârz şi mai novator e aşa numita generaţie de la 1922. Astăzi mişcarea naţionalistă e bogată şi fremătătoare, ca o furtună ce vine de pe mai multe văi. Astăzi ea are doctrinari în deplin acord cu sensibilitatea spirituală a timpului nou: un Nichifor Crainic, un Nae Ionescu... şi, ceeace este demn de semnalat, caută argumente şi hrană a duhului în istoria naţionalismului românesc din toată ultima sută de ani. O întoarcere la izvoare, unită cu un spirit îndrăzneţ de inovaţie, caracterizează naţionalismul românesc de azi.

Noua luare de conştiinţă naţionalistă trebue să ţină seama de situaţia actuală a poporului românesc faţă de cea de dinainte de războiu şi de acum treizeci — patruzeci de ani, trebue să ţină seama de coacerea naturală a problemelor prin însăş trecerea timpului şi trebue să ţină seama de situaţia în care se găseşte azi lumea de pe tot globul. Considerând aceşti trei factori şi raportând configuraţia naţionalismului de acum la doctrina naţionalismului român de înaintea războiului, se poate spune că e o deasebire de *cadru* şi una de *structură*. Deosebirea de cadru e formată, pe deoparte, de complexitatea preocupărilor naţionaliste actuale, pe de alta, de amploarea mai mare a problemelor. Azi au apărut probleme cari nu erau înainte: problema stilismului, sectelor, «culturalizării», şomajului, problema «renaşterii religioase», care interesează şi naţionalismul, problema filozofiei culturii române între orient şi occident, care exista şi înainte dar nu atât de adâncită ca astăzi, problema politicii internaţionale, care a devenit o chestiune de viaţă şi de grijă aproape cotidiană, etc. Atât de complex apare azi naţionalismul, încât el tinde să coincidă cu înseşi problemele vieţii şi să se constitue într'o filozofie generală. Pe de altă parte, amploarea problemelor şi pateticul lor se ridică până la dramă sau deschid perspective ademenitoare ori ameţitoare. In acest sens, se poate spune că aproape toate problemele de mai înainte ale naţionalismului capătă un aspect nou,

căci în câteva zeci de ani omenirea a mers cât în câteva secole. In doctrina naţionalismului, sunt deci probleme noi, ce se adaugă, şi sunt probleme vechi cu aspect nou! Dintre cele din urmă, cine ar putea spune că fracmasoneria, de exemplu, nu are un aspect mult mai grav decât acum 20-30-40 de ani? Cine ar putea spune că diferitele doctrine sociale nu trebuesc azi cunoscute à fond de toată lumea, ceea ce nu era obligator odinioară? Cine ar putea spune că problema ţărănească nu ameninţă să devină un fel de cuadratură a cercului, prin faptul că în viitor va lipsi pământul, care să fie împărţit ţăranilor ce se vor înmulţi? Cine ar putea spune că socialismul nu mai e o primejdie mai mult teoretică, ci a început să vină spre noi ca pădurea din Macbeth? Cine ar putea spune că problema evreească nu e astăzi mult mai apăsătoare şi mai greu de soluţionat, azi când Evreii de pretutindeni sunt mai exasperaţi şi mai solidari ca oricând, azi când la Evreii vechi au căpătat şi loturile încărcate de Evrei din noile provincii, precum şi pe cei veniţi de la războiu încoace, azi când toate statele au făcut front contra Evreilor şi nu-i mai primesc, ei nemaiputând merge nici în Palestina, unde dau de Arabi?... Câte probleme, atâtea drame ideologice, cari dau situaţiei actuale un patetism cumplit! Faţă de acestea, sunt foarte puţine problemele naţionalismului de până la războiu, cari şi-au scăzut ceva din volumul de gravitate, cum ar fi chestiunea unităţii tuturor Românilor într'un singur stat, chestiune care nu dispare, ci, puţin diminuată, se pune altfel! — Dar nu e numai atât. Sunt împrejurări şi de altă natură, cari dau naţionalismului semnificaţii noi. In filozofia de azi, de pildă, creşte realismul metafizic, interesul pentru ideile generale, pentru tipuri esenţiale şi existenţe generice, pentru realităţi oculte, mai mult sau mai puţin transcendente, dar cu atât mai vii, şi scade interesul pentru tot ceeace este empiric, aparenţă, şi pentru individualism. Aceasta înseamnă că filozofia nouă oferă naţionalismului putinţa unei fundări adânci, cum n'a avut-o niciodată până acum în istorie, fiindcă filozofia nouă proclamă, pentru toţi cei cari simt ritmul nou al spiritului, existenţa realităţilor generice, colective, ca ceva substanţial şi unitar, comportându-se în foarte mare parte ca ceva aprioric, faţă de care indivizii devin existenţe cu totul secundare. E adevărat că această perspectivă filozofică poate fi exploatată şi de socialism, dar tocmai din acest fapt se vede ce încordată şi profundă e lupta ideologică astăzi. Esenţial pentru noi e că gândirea filozofică recentă oferă motivele de a considera naţiunile ca nişte fiinţe substanţiale şi până la un punct transcendente: o viziune, pe care vechiul naţionalism nu şi-o putea permite decât pe cale sentimentală, pur mistică, iar nu intelectuală, ştiinţifică. In legătură cu această revenire a realismului metafizic, e şi renaşterea religioasă actuală, existentă cel puţin în unele cercuri. Noul naţionalism trebue să se integreze în ea. Religia pentru noul naţionalism e o condiţie de înaltă spiritualitate, iar pentru adeptul naţionalist un adevărat examen, cel mai greu, de gândire filozofică şi de consecvenţă şi plenitudine a vieţii morale, atât intime cât şi publice. Religia — pentru noi, Românii, creştinismul ortodox — urmează să fie, nu motivul idilic şi istoric, cum era cele mai adesea pentru naţionalismul de înaintea războiului; nu mai mult instrument politic bun de exploatat de interesul imperialist al acţiunii naţionaliste, cum e pentru o anume formaţie patriotică din Franţa şi chiar azi pentru unii agitatori români;

nu ceva la discreţia naţionalismului, ci tematica metafizică ultimă, căreia să i se subordoneze şi care să-i dea sublimarea şi tăria veşnică. Tot aşa, filozofia actuală oferă ceva nou în ceeace priveşte etica. Azi nu mai e timpul atitudinilor lirice şi al măsurilor întotdeauna elegante şi academice. Morala nouă cere, pe deoparte, studiul tehnic, pozitiv şi complect al realităţii asupra căreia vrei să lucrezi, pe de altă parte cere, cele mai adesea, să treci la măsuri energice, la fapte concrete şi susţinute cu îndârjire. Toate acestea spun mult pentru *metoda* noului naţionalism. Tehnică şi energie sunt cele două condiţii imperative ale acestei metode. Să mai pomenim apoi că izbânda naţionalismului în unele ţări din Occidentul Europei, a dat un nou curaj şi o nouă amploare mişcărilor naţionaliste de pretutindeni, deci şi de la noi? Dacă acelaş lucru se poate spune şi despre socialişti şi comunişti, stimulaţi de ceeace se petrece în Franţa şi Rusia, aceasta nu face decât să reliefeze încă odată concluzia noastră de mai sus: mişcările de ideologie sunt azi neasemănat mai intense, ele devenind o preocupare aproape ca şi hrana zilnică — iar printre ele, în chip vajnic, e şi doctrina naţionalismului!

In ceeace priveşte deosebirea de structură între naţionalismul anterior războiului şi cel actual, din România, sunt lucruri cari solicită şi mai mult atenţia noastră. Era fatal ca mulţimea şi amploarea problemelor naţionaliste să aducă altă organizare interioară în doctrina şi atitudinea naţionalistă şi să ceară chiar o idee supremă, în raport cu care toate celelalte să se ierarhizeze şi să-şi capete unitatea de atmosferă şi transfigurarea — adică să aducă altă structură. Dar care e ideea supremă, conceptul august, imperativul fundamental, care comandă noua structură, îi dă sensul de ansamblu şi mersul dinamic în lume? Iată întrebarea întrebărilor, iată chestiunea cea mai obsedantă şi mai vitală a naţionalismului românesc actual, de soarta căreia depinde tot viitorul poporului nostru! Inainte de război, naţionalismul avea câteva obiective limpezi, pe cari le urmărea gospodăreşte pe rând şi după împrejurări, pe când azi mulţimea, patosul şi dificultatea preocupărilor naţionaliste cer neapărat o idee-rege, un concept suveran. Acest concept istoric şi salvator ni se pare a fi, pentru neamul nostru, ideea de *misiune a românismului*. Iată polul, de data aceasta unic, al naţionalismului românesc, polul magnetic, în câmpul de forţă al căruia valorile naţionaliste trebue să-şi găsească ierarhizare şi valorificare. Lăsăm pe seama filozofilor şi viitorului apropiat să arate precis în ce constă misiunea românismului. Deocamdată, luăm această idee în sensul valabilităţii ei formale şi o tratăm în consecinţă, căci mai important ni se pare acum să arătăm necesitatea ideii de misiune românească şi rolul ei în economia doctrinei naţionaliste, decât în ce constă ea.

Această idee e necesară pentru organizarea naţionalismului românesc, fiindcă nu poate fi o idee mai înaltă, ea fiind ideea supremă prin excelenţă; e necesară, pentrucă e cea mai potrivită idee pentru a trezi energia unui neam şi a o angaja în cursa lungă a istoriei, din care nu există întoarcere, ci izbândă sau prăbuşire! Şi e, în sfârşit, necesară, pentru un motiv în legătură cu trecutul şi cu noile obişnuinţe, pe cari trebue să le capete Românii în lumea nouă de azi. Până acum, idealul naţionalist românesc putea avea o reprezentare oarecum corectă, spaţială. Era vorba de chestiunea ţărănească? Idealul era să se împartă pământul la ţărani. Era vorba de clasa de mijloc şi de Evrei? Idealul

era ca locurile să fie ocupate de Români şi străinii izgoniţi. Era vorba de unitatea naţională? Idealul era să se împingă graniţele cât mai mult! In toate cazurile deci, idealul lua o reprezentare spaţială. Greutăţile de concepţie nu erau mari. Dar azi, când nu mai e pământ de dat la ţărani, când graniţele statului sunt aproximativ fixate, când n'a mai rămas decât chestiunea clasei de mijloc, care are mult din aspectul vechiu, ar insemna ca idealul naţionalist ne mai putând fi spaţial, ori numai în parte spaţial, să nu mai existe sau să-şi reducă mult întinderea! Făcând ipoteza că într'o bună zi s'ar rezolva complect chestiunea clasei de mijloc, ar urma să dispară şi idealul naţionalist! Se poate ceva mai absurd? De aceea idealul nostru trebue să-şi schimbe caracterul şi din concret, spaţial, să devină abstract şi temporal. Acesta este idealul misiunii românismului, halucinant idealism colectiv, aplicabil în misterul viitor al timpului. Dar Românii n'au această obişnuinţă de a considera lucrurile pe plan abstract. Au trăit în mijlocul naturii şi toate valorile vieţii le-au văzut şi le-au mângâiat în faţa ochilor: casă, turme de vite, pământ, familie, obiceiuri pitoreşti. Până şi pe Dumnezeu îl vedeau, în mare parte, în natură şi chiar şi pe morţi continuau să-i vadă, să-i simtă aproape, în pacea cuvioasă a ţintirimului îngrijit ca o livadă domestică. Lucruri foarte frumoase, dar cari nu trebue să ne impiedice să căpătăm şi obişnuinţe noi, necesare vieţii de dialectică abstractă, ce caracterizează viaţa modernă aşa de necruţătoare pentru nimeni. Idealul de misiune e un ideal de pură abstracţie, dar de densă şi dinamică aderare. A venit vremea, acum, ca noi Românii să ne îmbrăcăm cu haina de foc a acestui ideal şi să ardem împreună. Odată şi odată va rămâne după noi cenuşă, cum rămâne după orice pe lume, dar va fi rămas şi o flacără de lumină, care va fi trecut prin noaptea existenţei şi pe care, în felul nostru, n'o fi mai avut nimeni... Nu cunoaştem altceva, care să dea vieţii noastre ca neam un preţ mai înalt, un sens, o melodie spirituală prin veacuri, o tainică şi aspră aromă, o ridicare hotărită de pe planul biologic-etnografic-psihologic, pe planul spiritului, în care din când în când veşnicia vine şi-şi intonează cântecul ei de deasupra veacurilor — decât ideea de misiune! In orice caz, trebue să înţelegem că aşa cum am trăit, chiar dacă era comod şi frumos, nu mai putem trăi. Nu există decât moarte sau mers înainte. Iar înainte nu putem merge decât dacă ne acordăm o misiune sau, mai bine zis, decât dacă începem să descifrăm misiunea pe care lucrurile au pus-o în noi, colaborând activ cu această misiune şi lăsându-ne modelaţi de ea. De aceea s'a spus la noi, în anii din urmă, că idealul românesc, spre deosebire de ce era înainte, începe să capete universalitate, ceea ce dacă este o exprimare, care aminteşte încă vechile noastre obişnuinţe spaţialiste, arată totuşi, în fond, că prin aceasta se urmăreşte intrarea noastră în lumea abstractă şi veşnică a duhului, idealul naţional fiind vehicularea creatoare a acestei intrări.

Ideea de misiune fiind ideea, în care trebue să se nască de acum încolo toţi Românii ce vor veni pe lume, fiind ideea care trebue să cuprindă toată viaţa neamului şi atitudinea faţă de viaţă a fiecărui Român, urmează să fie obiectul nostru intim şi organic de studiu, de familiarizare cu ea, de adâncire în ea, de bănuire a sensurilor ei, a destinului pe care-l ascunde şi mai ales de cunoaştere a comandamentelor ei imediate. In adevăr, ce decurge din ideea de misiune? Decurg un număr de

norme sau de legi, menite să formeze meridianele viţii noastre de acum înainte. Intâi, norma stimulării, creşterii, fanatizării energiei etnice, crearea misticei naţionale, punerea eului etnic în condiţii ca să-şi acorde o înaltă demnitate, provocarea acestui eu ca *să-şi dea înălţime*. Izbânda în viaţă atât a indivizilor, cât şi a popoarelor, depinde în primul rând de înălţimea, pe care şi-o acordă singuri, de nivelul de la care privesc lumea! Eul naţional trebue să stea la un nivel înalt, iar nu la un nivel deprimat. Luarea de altitudine e legea leonină şi indispensabilă a misiunii românismului. Al doilea, ideea de misiune implică stringent norma autocunoaşterii etnice. E tot ce poate fi mai logic şi mai imperios. Ca să poţi avea o misiune aparte, trebue să cunoşti calităţile specifice, singurele care pot da o creaţie originală. Nu e vorba însă de o cunoaştere pur istorică şi filozofică a neamului nostru. Aceasta e numai pregătitoare şi am avut-o şi până acum. Ci de o cunoaştere filozofică, a esenţelor spirituale, a felului cum etnica românească organizează experienţa umană. Al treilea, conştiinţa misiunii proprii în mijlocul popoarelor de azi, dintre care unele sunt foarte înaintate, cere multă subtilitate, spirit critic, ştiinţă în toate domeniile şi dibăcii multiple, fiindcă numai de aci poate rezulta o conduită, care să fie luată în seamă, o metodă efectivă. Simpla încredere haotică în noi, presupunând că s'ar produce, nu poate crea nimic şi nu poate impune nimănui, dacă nu aduce această subtilitate de comportare, această metodă energică dar diferenţiată. Al patrulea, şi aceasta e poate norma cea mai însemnată, ideea de misiune pretinde, ca o condiţie sine qua non, iniţierea unui proces înfricoşător de profund şi de hotârit de autoeducaţie! O spunem fără ocol: cea mai însemnată condiţie şi forma cea mai proprie de acţiune naţionalistă, astăzi, este autoeducaţia. Sensul fundamental al exerciţiului naţionalist, în această fază a istoriei româneşti, este un sens pedagogic. Fiecare pentru sine şi toţi împreună trebue să ne facem educaţia, trebue să ne pregătim pentru misiunea a cărei realizare întreagă o aşteptăm. Din nou deci ne întâlnim cu un proces abstract. Dacă ideea de misiune era o abstracţie în timp, autoeducaţia e o abstracţie, care se referă la interiorul persoanei noastre. Şi aici apare o altă dificultate, tot în legătură cu trecutul şi psihologia românească.

Românii au suferit mult dealungul secolelor şi au creat, fără să-şi fi dat seama în chip formal, chiar valori etice şi educative de mare preţ. Totuşi, putem spune că Românul a dus o viaţă mai mult ornamentală, contemplativă, idilică, o viaţă când de suferinţă atroce dar resemnată, intrată parcă în lucruri, când de desfătare pitorească între lucruri. Deci în viaţa Românului a fost un fel de exteriorism, de obiectivism, care dacă are o mare valoare morală şi religioasă nu e mai puţin adevărat că l-a făcut adesea pe Român să uite că are un eu propriu, de care trebue să se îngrijească, pe care trebue să-l ia puternic în primire, să-l organizeze, să-i facă educaţia, să-l pună în valoare, să-l transforme într'un factor metodic şi sigur de acţiune ori de creaţie. Ceea ce a constituit faptul revoluţionar al Occidentului şi succesul lui de până acum, adică *personalitatea*, a lipsit Românului. Omul din Occident, chiar omul comun, adeseori, se ia singur în antrepriză, îşi dictează o lege şi se ţine de ea, căutând să fie puternic prin aceasta. Românul însă a crescut şi creşte încă la întâmplare sau după legi mai mult cosmice şi etnografice, ceeace e splendid din punct de vedere geografic şi lite-

rar, dar pentru istoria modernă nu mai ajunge. Viaţa Românilor a produs tipuri admirabile, cari fac concurenţă peisagiilor şi plantelor din natură, dar aceste tipuri abea dacă aveau conştiinţă de ele! Viaţa intensivă de azi, care ni se impune ca o fatalitate, sub pedeapsa dispariţiei, cere să creiăm între noi problema personalităţii. Trebue să alegem între a deveni un popor colonial sau un popor cu destin propriu. Şi fiindcă venim în urma unei experienţe, pe care a făcut-o Apusul, noi putem să alegem mai bine. Apusul a trăit pe categoria personalităţii. In aceasta au constat şi mărirea şi decăderea lui. Căci Apusul a creat personalitatea, dar a făcut greşeala de a-i fi dat cele mai adesea un scop individualist, ceea ce a dus la atomizarea şi artificializarea lui, în cari se sbate astăzi şi din cari face sforţări să iasă. Noi Românii, să creiăm personalitatea, dar să-i dăm ca ideal un scop general! Să facem o sinteză, păstrând din trecutul nostru inclinarea spre ceva mare, exterior, dar adăugând conceptul modern al personalităţii. Fără a renunţa la puterea de a ne obiectiva în lucruri, să încercăm munca privirii înlăuntrul nostru, în persoana proprie, unde vom descoperi o lume întreagă, care trebue descrisă, inventariată pe cât posibil şi, mai ales educată. Aceasta e porunca naţionalismului actual în România. Cine vrea azi la noi să se numească naţionalist, trebue să înceapă prin a se educa pe sine. Propaganda în afară e lucru important, dar e secundar pe lângă aceasta. Căci aici venim în atingere cu o trăsătură a psihologiei româneşti tradiţionale, pe care trebue s'o rezolvăm odată. Din cauza felului Românului de a privi în afară şi nu la lumea valorilor lăuntrice, au ieşit şi unele lucruri bune, după cum am văzut, dar au ieşit şi lucruri rele. Dacă între Români sunt multe vanităţi, dacă e dorinţa de avere, de onoruri, e şi din cauza acestei înclinări de a judeca viaţa cuiva după ceea ce zice lumea din afară şi după ceea ce se vede în afară! Aceasta e un lucru foarte important, fiindcă, lăsând la o parte răul pe care l-au adăugat străinii, aceasta e la baza politicianismului românesc, care e o sinteză de vanitate şi materialism. Politicianismul îşi găseşte deci o întemeiere psihologică şi pe ceva vechiu românesc şi de aceea e atât de greu de combătut! Pentru a-l combate cu folos, trebue să introducem cultul vieţii interioare, al valorilor care nu se văd din afară, dar, pentru aceasta, nu-s mai puţin insemnate! Să introducem obişnuinţa de a privi înăuntrul nostru, de a ne educa, de a respecta o lume de valori bazate pe convingeri lăuntrice, pentru ca toate acestea la un loc să fie puse apoi în serviciul misticei naţionale! Cu oameni plini de anarhie internă, cu prea multe necunoscute, nemetodici, plini de vanităţi ori de scopuri materialiste nu se poate face naţionalism şi, mai ales, nu se poate servi o misiune românească. Să ne descătuşăm de exteriorismul vulgar, cauzator de anarhie şi politicianism, şi să ne retragem în noi, pentru ca la urmă să pătrundem în lumea obiectivă a spiritului. Prin acest ocol de subiectivizare pedagogică, vom ajunge la adevărata şi marea obiectivitate, la impersonalizarea creatoare! Individul făcut, prin proprie educaţie, optimă unealtă în slujba idealului general, trebue să fie dogma naţionalismului nostru. Misiunea românismului are nevoie de devoţiune activă din partea noastră şi de metoda cea mai proprie, două bunuri cari nu se pot căpăta decât prin autoeducaţie.

Aceste patru norme, de cari am vorbit, formează catehismul misiunii româneşti. Acest catehism trebue studiat, complectat, eventual co-

rectat, dar se impune să fie pus cât mai curând în aplicare. El trebue să ducă la adevărata naştere spirituală a neamului nostru. Până atunci, e uşor de observat ce structură deosebită aduce naţionalismului românesc acest catehism, în comparaţie cu naţionalismul trecutului! Inainte, naţionalismul privea mai mult în afară, acum priveşte mai mult la lumea valorilor spirituale, cari se impun conştiinţei noastre. Perspectiva şi organizarea interioară a noului naţionalism, sunt cu totul diferite de ceea ce era la naţionalismul vechiu. Iar dacă la această deosebire se adaugă şi cea de cadru, se vede ce formaţie nouă trebue să-şi dea acela, care vrea să-şi servească neamul conform chemărilor timpului de azi. Şi cu toate acestea, ce legătură organică între naţionalismul de odinioară şi cel actual! Toate dar absolut toate elementele însemnate ale vechiului naţionalism au intrat în naţionalismul nou, numai că au primit altă organizare, altă ierarhizare, altă valorificare de ansamblu. De aceea ceea ce au gândit naţionaliştii trecutului reprezintă documente de cel mai mare preţ, asupra cărora trebue să se aplice cu pasiune şi discernământ actualul şi viitorul naţionalism.

Orice doctrină implică un număr de probleme, asupra cărora îşi variază corpul spiritual şi cărora le dă suveran unitatea de rezolvare. Doctrina naţionalismului românesc de azi trebue să se ocupe cu numeroase şi vitale probleme, cum sunt problema minorităţilor, evreească, a Românilor de peste graniţă, problema ţărănească, a burgheziei şi lucrătorilor, a diferitelor doctrine sociale ce se ventilează în vremea noastră, problema filozofiei culturii române, considerată ca o problemă de filozofia istoriei şi a culturii, problema mitului existenţei noastre în trecut şi a destinului nostru, problema şcolii şi a bisericii, a «culturalizării» masselor, a sectelor religioase, francmasoneriei, politicianismului, a monarhismului, democraţiei, politicei internaţionale, problema celei mai bune metode de educaţie şi autoeducaţie naţionalistă, problema filozofiei naţiunii ca atare, precum şi a unei filozofii generale spiritualiste, în care să se încadreze organic şi suprem sensul existenţei noastre ca neam şi etica luptei naţionaliste, apoi studiul filozofic al folklorului şi al sufletului ţărănesc, filozofia ortodoxiei, etc... Nu ne ocupăm acum nici măcar schematic de aceste probleme. Declarăm însă, consecvent cu tot ceea ce am spus până aici şi cu ideea centrală a expunerii de faţă, că toate aceste probleme naţionaliste şi oricare altele se vor mai pune, trebue studiate în raport cu ideea de misiune a românismului! Această idee va hotărî gravitatea fiecărei probleme, semnificaţia ei într'un total şi atitudinea de luat faţă de ea, sau, mai pe scurt, indicele ei doctrinar. Ideea de misiune devine astfel şi o metodă de înţelegere. Când vom fi făcut acest studiu, se va vedea că problemele naţionalismului românesc se luminează reciproc şi, mai ales, se angrenează în ideea de misiune ori se desfac din ea ca nişte falduri. Aşa că ceea ce ne interesează acum, mai presus de toate, e însăşi această idee vizionară a misiunii românismului, în stare să dea viaţă în duh noului Adam al etnicului românesc. Nu e Român volnic acela, care nu crede în ea şi nu e naţionalist acela, care n'o studiază şi nu luptă pentru ea! Naţionalistul zilelor ce se urzesc acum, trebue să se transforme într'un dublu misionar: pe deoparte să răspândească doctrina naţionalistă, pe de alta, să ştie că însăşi această doctrină se bazează pe ideea de misiune. El va fi deci misionar prin exerciţiu şi prin conţinut. Dar pentru a

reuşi în această severă întreprindere, trebue să înceapă cu el însuşi, cu ceea ce am văzut că e întâia datorie a naţionalistului de azi: autoeducaţia. Naţionalismul trebue să fie o matcă de eroism. Desigur, ştim, cu multă melancolie, care e natura umană şi condiţiile rare şi grele, în cari se poate realiza eroismul. «Credem slăbiciunii omeneşti», căci nimeni nu se poate lăuda că e un bronz. Omul cel mai eroic e totuşi, din anume puncte de vedere, un biet păcătos. Viaţa te face să fii tolerant. Nu din bunătate şi nici din viciu, ci din cunoaştere. Dar liber e oricine să-şi aleagă apele unde poate naviga şi să nu înfrunte depărtările şi furtuna, dacă-i lipsesc vintrelele tari ale sufletului. Naţionalismul poate că e, în fond, o predestinare, cel puţin în vremuri de încercare, deşi aceasta nu înlătură educaţia. El este tradiţionalist în valorile sau în succesiunea valorilor, pe cari le proclamă, dar e revoluţionar în viaţa morală. El nu este nici pentru mălăieţi, oricât ar fi de simandicoşi şi de pitoreşti sau de simpatici, şi nici pentru jivinele profitoare, oricât geniu ar pune în ştiinţa abilităţii. Naţionalismul nu e un stil de juisare şi cu atât mai puţin un stil de rentabilitate personală, fiindcă nu persoana individuală e dogma lui. In domeniul său, se prevăd limite morale, ce nu pot fi în nici un caz depăşite şi se profilează anume trepte eroice, cari trebue neapărat realizate. Căci naţionalismul adevărat e o floare prea albă pentru a putea sta la orice butonieră.